

Länsstyrelsen
Norrbotten

REGIONAL FÖRVALTNINGSPLAN

Lodjur

Regional förvaltningsplan för lodjur i Norrbottens län

Förvaltningsperiod 2019–2024

Länsstyrelsen
Norrbotten

Innehållsförteckning

Inledning	5
Syfte och mål	5
Delmål för förvaltningen	6
Delmål 1: Lodjursstammen i Norrbotten uppnår miniminivån.....	7
Lodjur i Norrbotten	7
Delmål 2: Minskade skador orsakade av lodjur.....	10
Rennäringen	10
Övriga tamdjur	11
Licensjakt.....	12
Skyddsjakt	13
Delmål 3: Ökad tolerans	15
Ökat förtroende	15
Socioekonomiska aspekter	15
Konsekvenser för enskilda intressen	16
Delmål 4: Ingen Illegal jakt	18
Källförteckning.....	20

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Norrbottens län har i uppdrag att sammanställa en förvaltningsplan för lodjur i länet. Planen ska utgå från de nationella målen för rovdjur och ta hänsyn till de förutsättningar som finns i länet. Rovdjurspolitikens långsiktiga och övergripande mål är att rovdjurspopulationerna ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus i landet samtidigt som tamdjurshållning inte allvarligt försvåras och socioekonomisk hänsyn tas. Utifrån dessa faktorer utgår Norrbottens regionala delmål vilka beskrivs i denna förvaltningsplan.

Norrbotten har stationär förekomst av lodjur. De övergripande målen för förvaltningen av lodjurspopulationen i länet är:

1. Lodjursstammen i Norrbotten uppnår miniminivån och bidrar till att gynnsam bevarandestatus på nationell nivå uppnås

Lodjursstammen i Norrbotten uppnår miniminivån på 17 föryngringar och tillåts sedan förvaltas inom fastställt intervall.

2. Minskade skador orsakade av lodjur

Länsstyrelsen ska ha god beredskap för att hantera problem orsakade av rovdjur. Skador ska inte förekomma i sådan omfattning att näringsverksamhet allvarligt försvåras. Vid bedömning av skador och åtgärder beaktas realistiska förutsättningar i det enskilda fallet.

3. Ökad tolerans för lodjuren och ett ökat förtroende för förvaltningen

Rovdjursförvaltningen ska genomsyras av öppenhet och dialog. Länsstyrelsen ska tillsammans med andra aktörer verka för ökad kunskap och ökat förtroendet för förvaltningen. Beslut ska vara väl avvägda och utan onödiga konflikter.

4. Minskad illegal jakt på lodjur

Illegal jakt ska inte förekomma i länet.

Inledning

De stora rovdjuren ska finnas i så stort antal att arterna långsiktigt finns kvar i den svenska faunan och kan sprida sig till sina naturliga utbredningsområden. Det ska uppnås i sådan takt att det främjar samexistens mellan människor och dessa arter samtidigt som skador förebyggs och begränsas.

I Norrbotten finns stationära förekomster av lodjur, björn, järv och kungsörn. Även varg förekommer sporadiskt i länet. Den svenska rovdjursförvaltningen är indelad i områden och regioner men rovdjuren begränsas inte av dessa. Det är därför viktigt att förvaltningen samarbetar över administrativa gränser och ser människan, rovdjuren och dess bytesdjur i ett sammanhang.

Naturvårdsverket har det övergripande ansvaret för rovdjursförvaltningen och fastställer de mål för rovdjuren som gäller nationellt, medan länsstyrelserna tillsammans med respektive viltförvaltningsdelegation beskriver hur målen ska uppnås i samklang med de regionala förutsättningarna. Denna regionala plan beskriver förvaltningen av lodjur i Norrbottens län och kompletteras av den basrapport som tagits fram för norra förvaltningsområdet. Basrapporten heter "Rovdjur i norra Sverige – Förutsättningar, förekomst och förvaltning" och redogör för rovdjursförvaltningen i det norra rovdjursförvaltningsområdet, där Norrbotten ingår.

Norrbotten är Sveriges största län och täcker 25 % av landets yta. Länets natur hyser stora kontraster, här finns allt från höga fjäll och djupa skogar till vidsträckta stränder och städer vid Bottenvikens kust. I länet verkar 32 samebyar, vilkas betesland täcker in hela länets yta.

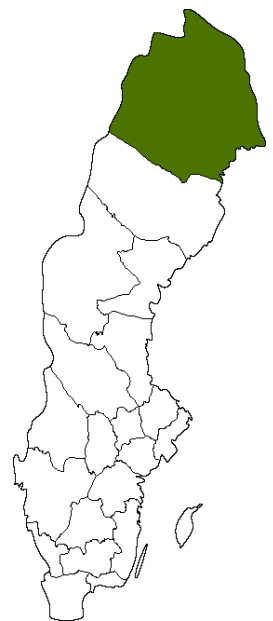

Bild från Lantmäteriet

Syfte och mål

Länsstyrelsen ska enligt förordningen om förvaltning av stora rovdjur (2009:1263) upprätta en regional förvaltningsplan för björn, varg, järv, lodjur och kungsörn. Förvaltningsplanen ska beskriva hur de politiska målen om en gynnsam bevarandestatus och långsiktigt livskraftiga stammar för rovdjuren uppnås på en regional nivå. Planen används som vägledning i den praktiska förvaltningen och ger förutsättningar för en förutsägbar förvaltning med tydliga mål och riktlinjer samt åtgärder för hur målen ska uppfyllas och vilka verktyg som finns. Planen ska revideras senast vart femte år och är framtagen av länsstyrelsens tjänstemän och fastställd av viltförvaltningsdelegationen.

En viltförvaltningsdelegation är ett organ inom länsstyrelsen för samverkan i frågor som rör viltförvaltning inom länet. Arbetet styrs av förordning (2009:1474) om viltförvaltningsdelegationer och är den plattform där dialog i huvudsak ska föras mellan länets berörda intressen. Delegationen har en viktig roll i den regionaliserade förvaltningen bland annat genom att lyfta fram de socioekonomiska aspekterna som särskiljer länet. Detta möjliggör lokalt inflytande, ökad förståelse i alla riktningar och att hänsyn kan tas till de regionala förutsättningarna.

Delmål för förvaltningen av lodjur

Det övergripande målet för rovdjurspolitiken är att björn, järv, lodjur, kungsörn och varg ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus samtidigt som tamdjurshållning inte påtagligt försvåras och socioekonomisk hänsyn tas¹. Länsstyrelsen har delat upp detta övergripande och långsiktiga mål i fyra delmål för att tydliggöra hur det övergripande målet ska uppnås. De fyra delmålen är:

1. Lodjursstammen i Norrbotten uppnår miniminivån och bidrar till att gynnsam bevarandestatus på nationell nivå uppnås
2. Minskade skador orsakade av lodjur
3. Ökad tolerans för lodjuren och ett ökat förtroende för förvaltningen
4. Minskad illegal jakt på lodjur

Delmålen är framtagna för att stärka och upprätthålla en hållbar rovdjursförvaltning inom länet. Eftersom den regionala förvaltningen utgör en del av den nationella förvaltningen och följer Naturvårdsverkets förvaltningsarbete, utgår länets regionala delmål från Naturvårdsverkets nationella delmål². Detta underlättar uppföljningen av målen på både nationell och regional nivå och ger Länsstyrelsen möjlighet att styra förvaltningen efter Naturvårdsverkets vägledning. Eftersom Länsstyrelsens delmål på regional nivå bidrar till att uppnå Naturvårdsverkets delmål på nationell nivå finns en stark koppling mellan dem, och till det övergripande rovdjurspolitiska målet.

¹Regeringens proposition En hållbar rovdjurspolitik, Prop. 2012:13/191, sid. 14

² Nationell förvaltningsplan för lodjur, Naturvårdsverket, april 2016, sid 18 - 35

Delmål 1: Lodjursstammen i Norrbotten uppnår miniminivån och bidrar till att gynnsam bevarandestatus på nationell nivå uppnås

Detta delmål är länets motsvarighet till Naturvårdsverkets delmål om att lodjursstammen i Sverige ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus³. Begreppet gynnsam bevarandestatus omfattar både ett referensvärde för populationsstorlek och ett referensvärde för utbredningsområde. För att arten ska ha en gynnsam bevarandestatus krävs att dess populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö, att artens naturliga utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en överskådlig framtid, samt att det finns - och sannolikt kommer att finnas - en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer ska behållas på lång sikt⁴.

Lodjurets referensvärde för gynnsam bevarandestatus för utbredningsområde är enligt propositionen ”En hållbar rovdjurspolitik 2012/13:191” hela Sverige förutom Gotlands län⁵. För att referensvärdet för lodjursstammens utbredningsområde ska vara uppfyllt krävs således att lodjur finns i hela Norrbottens län och att utbredningsområdet inte begränsas.

Referensvärdet för gynnsam bevarandestatus för lodjursstammens populationsstorlek fastställs av Naturvårdsverket i december 2013 till 870 individer⁶. Detta värde motsvarar det minsta antalet lodjursindivider som ska finnas i Sverige för att lodjursstammen ska ha en gynnsam bevarandestatus.

Lodjur i Norrbotten

Referensvärdet för gynnsam bevarandestatus fördelas mellan länen som regionala miniminivåer, vilka således motsvarar det lägsta antalet lodjursindivider som ska finnas inom länet för att arten ska ha en gynnsam bevarandestatus. I Norrbottens län fastställdes miniminivån för lodjur av Naturvårdsverket i mars 2019 till 17 föryngringar⁷, vilket motsvarar ungefär 104 individer⁸. Denna miniminivå gäller som längst till och med mars 2024.

Att lodjursstammen i länet uppnår miniminivån och håller sig stabilt däröver underlättar förvaltningen (figur 1). Det är en förutsättning för den beståndsreglerande licensjakten, men underlättar också vid provningen av skyddsjakter. Ju fler individer det finns, desto mindre påverkan får en skyddsjakt på stammens bevarandestatus. Ett av de kriterier som ska vara uppfyllda vid beslut om skyddsjakt är att skyddsjakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde⁹.

³ Nationell förvaltningsplan för lodjur, Naturvårdsverket, april 2016, sid 18 - 22

⁴ Art- och habitatdirektivet; Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, artikel 1, i)

⁵ En hållbar rovdjurspolitik, prop. 2012/13:191, sid. 44

⁶ Naturvårdsverkets beslut NV-09661-12

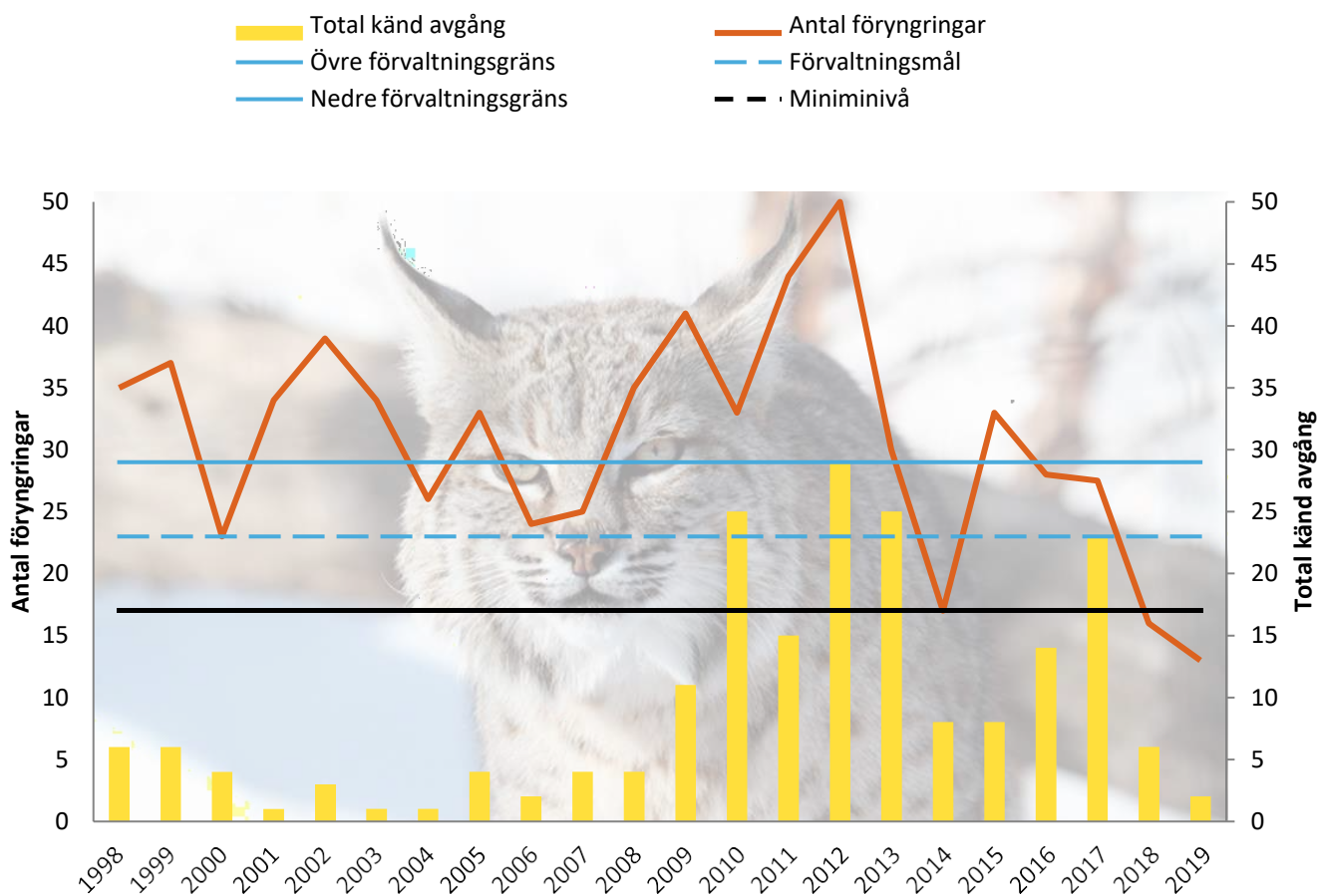
⁷ Naturvårdsverkets beslut NV-01525-18

⁸ Omräkningsfaktor enligt Viltskadecenters inventeringsrapport för lodjur 2018

⁹ 23 a § Jaktförordningen (1987:905)

Viltförvaltningsdelegationen i Norrbottens län beslutade vintern 2019 att förvaltningsmålet för lodjur ska vara 23 föryngringar.¹⁰ Förvaltningsintervallet, som populationen kan fluktuera inom, fastställdes samtidigt till 17 – 29 föryngringar. Målet och intervallet togs fram i nära samverkan med övriga länsstyrelser i det norra rovdjursförvaltningsområdet.

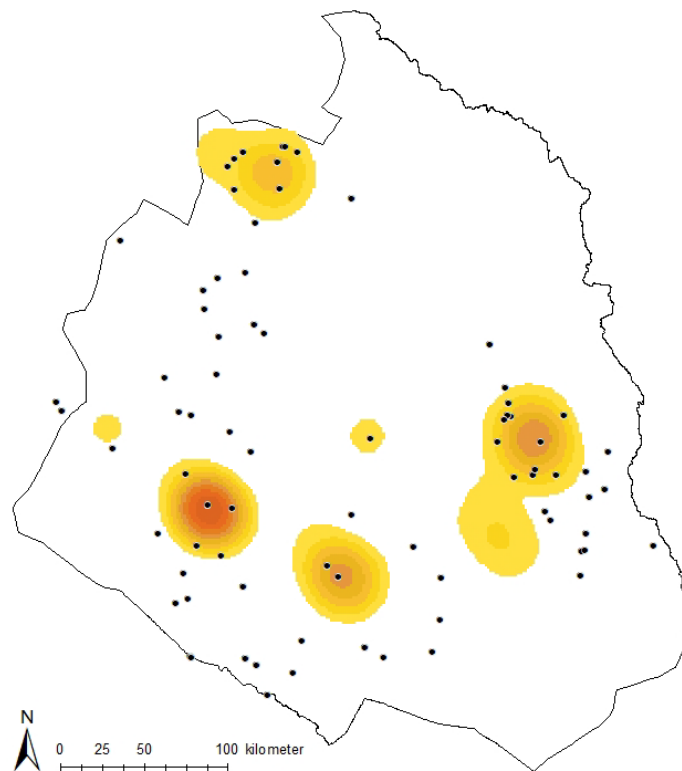
Förvaltningsintervallet är baserat på variationen i lodjursstammens populationsstorlek i länet mellan år, vilket huvudsakligen syftar till att minska risken för att stammen hamnar under miniminivån enbart på grund av naturlig fluktuation.

Figur 1. Utveckling av lodjurspopulationen i Norrbotten sedan 1998

Länets lodjurspopulation är huvudsakligen fördelad på tre kärnområden. Figur 2 visar de senaste tre årens inventeringsresultat av lodjurföryngringar (prickar) samt var det rapporterats in skador orsakade av lodjur under samma period. Kartan visar, inte förvånande, att skadorna sammanfaller med var det är störst förekomst av lodjur. En jämnare spridning av lodjuren inom länet skulle därmed kunna minska skadorna i de tätaste och mest skadedrabbade områdena, se delmål 2.

¹⁰ Länsstyrelsens beslut 218-16336-2019

Figur 2. Lodjursföreningar i Norrbottens län (svarta prickar) mellan år 2016–2019 samt densitet av inrapporterade skador orsakade av lo under samma år

Viltförvaltningsdelegationen anser att målet kan uppnås genom att:

- Arbeta för ökad bevakning och tillsyn i områden med bra lodjurshabitat (och i dagsläget gles lodjursstam)
- Information till allmänheten om dessa utpekade områden
- Rikta licensjakten mot problemområden

Precisering av delmål

- Populationen uppnår och bibehåller förvaltningsmålet, och varierar inom förvaltningsintervallet.
- Lodjurens utbredningsområde är hela länet.
- En jämnare utbredning av lodjursstammen inom länet.

Åtgärder för att uppnå målet

- Restriktivare med licensjakt i de områden som har få lodjur.
- Öka bevakning och tillsyn i områden med bra lodjurshabitat, men med en gles lodjursstam. Åtgärden förutsätter ökad medelstilledning.
- Informera allmänheten om utpekade områden och vilka arbetsinsatser som genomförs i dessa.

Uppföljning av delmål

- Delmålet följs årligen upp genom inventeringarna. Av inventeringsresultaten framgår lodjursstammens spridning och antalet föryngringar.
- Om 3 år sker uppföljning av effekten av minskad licensjakt i områden med få lodjur.
- Om 5 år sker uppföljning av effekten av utökad bevakning och tillsyn i områden med bra lodjurshabitat, men med en gles lodjursstam.
- Uppföljning av effekten av informationsinsatser till allmänheten om de särskilt utpekade områdena sker regelbundet under arbetets gång.

Delmål 2: Minskade skador orsakade av lodjur

Förekomst av lodjur kan innebära risk för skador och olägenheter som påverkar människor som bor och verkar där lodjuren finns. Det övergripande målet inom rovdjurspolitiken är att lodjuren ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus samtidigt som tamdjurshållning inte påtagligt försvåras och socioekonomisk hänsyn tas¹¹. Skador orsakade av lodjur ska i första hand förebyggas. Syftet med skadeförebyggande åtgärder är att minska skadorna och därmed förhindra att tamdjurshållning påtagligt försvåras. I andra hand kan skador ersättas. Begreppet ”*påtagligt försvårad tamdjurshållning*” ska inte förväxlas med en enskild situation då en allvarlig skada orsakad av rovdjur uppkommer¹². En viss påverkan av yttre faktorer, till exempel rovdjur, kan anses vara en normal affärsrisk när tamdjurskötsel bedrivs.

Rennäringen

I Norrbottens län orsakar rovdjuren mest skador på rennäringen. För rennäringen gäller ett särskilt ersättningssystem, som skiljer sig från ersättningen till övrig tamdjurshållning. Ersättningen betalas ut baserad på lodjursförekomst i samebyarna. Systemet bygger på premissen att om det förekommer lodjur inom en sameby, är även en viss skadebild förväntad, och den ersätts oavsett om det sker några skador eller inte. Inom renskötselområdet är renar lodjurens största födokälla och skador uppstår därmed kontinuerligt på grund av lodjurens predation. Syftet med ersättningssystemet är att kompensera för förluster, merarbete och förebyggande åtgärder för renägaren utifrån det faktum att rovdjuren orsakar skada. På detta sätt ges möjlighet till en ökad tolerans för lodjurens existens inom renskötselområdet.

I regeringens proposition ”En hållbar rovdjurspolitik”¹³ framgår att toleransnivån för skador på ren orsakade av rovdjur ska vara maximalt 10 % av samebyns faktiska renantal (renhjord efter slakt, före kalvning). Länsstyrelserna i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands och Dalarnas län arbetar tillsammans med samebyarna, Naturvårdsverket och Sametinget med en modell för adaptiv förvaltning i renskötselområdet, det så kallade förvaltningsverktyget. Den bärande tanken med förvaltningsverktyget är att skadorna för renskötseln ska begränsas så att de hamnar under den av riksdagen beslutade toleransnivån på ett sätt som har så små konsekvenser för rovdjursstammarnas bevarandestatus som möjligt. Länsstyrelsen anser att arbetet med toleransnivån och förvaltningsverktyget är mycket viktigt för att förebygga och minska rovdjurskadorna inom rennäringen, och att det även bidrar till att uppnå det övergripande målet om att tamdjurshållning inte påtagligt ska försvåras.

Renskötarna har stor kunskap om olika skadeförebyggande åtgärder, vilka utgör en stor och naturlig del av renskötselarbetet. Eftersom renar är en primär födoresurs för lodjuren i renskötselområdet är det sannolikt inte möjligt att förebygga all predation och samtidigt upprätthålla gynnsam bevarandestatus av arten. Däremot bör det vara möjligt att minska förlusterna till lodjur. Syftet med skadeförebyggande åtgärder är att försöka minska förlusterna under de perioder, eller i de områden, där skadorna är som mest omfattande.

¹¹ En hållbar rovdjurspolitik, prop. 2012/13:191 sid. 14

¹² Nationell förvaltningsplan för lodjur, Naturvårdsverket, april 2016, sid. 25

¹³ Regeringens proposition En hållbar rovdjurspolitik prop. 2012/13:191 sid 65 - 70

Exempel på skadeförebyggande åtgärder inom renskötseln kan vara: ökad bevakning av hjordarna, kalvning i hägn, utfodring, flytt av renar, GPS-halsband på renar och skrämselförsök av rovdjur. Ett skrämselförsök får aldrig vara så utdraget att det är att likna med förföljelse. I vissa fall, till exempel inom olika forskningsprojekt, har rovdjur försetts med GPS-sändare, vilket möjliggjort en bättre uppdatering om var rovdjuret befunnit sig. Därmed har skadeförebyggande åtgärder kunnat riktas till rätt plats. Naturvårdsverket kan i enstaka fall, då det genetiska värdet av ett rovdjur är särskilt högt, besluta om att flytta rovdjuret för att förhindra fortsatt skada. Detta görs dock väldigt restriktivt.

Förutsättningarna för skadeförebyggande åtgärder skiljer sig åt beroende på hur renhjordarna och renskötseln är utformad i varje enskild sameby. Kalvning i hägn kan exempelvis medföra risker för renens hälsa och ökad risk för smittspridning om renhjorden är för stor. Kalvning i hägn ses dessutom av många som ett avsteg från den traditionella renskötseln och därmed inte som ett långvarigt alternativ för att samexistera med rovdjur. Mer information om möjliga åtgärder för att förebygga skador på ren orsakade av lodjur, finns i den nationella förvaltningsplanen för lodjur¹⁴ och Viltskadecenters PM till rovdjursutredningen 2007¹⁵.

Tamdjur utanför renskötseln

Lodjur kan orsaka skador på andra tamdjur än renar, främst får, men angrepp på hundar sker också¹⁶. Dock är omfattningen av angrepp på andra tamdjur än renar mycket begränsad inom Norrbottens län. Under de senaste tio åren har det inte inkommit någon rapportering till Länsstyrelsen om skador eller angrepp orsakade av lodjur på andra tamdjur än ren. Arbetet med att förebygga skador orsakade av lodjur på andra tamdjur än renar är trots detta fortfarande viktigt för att uppnå rovdjurspolitikens övergripande mål.

Skadeförebyggande åtgärder för andra tamdjur än ren består dels av permanenta åtgärder för att långsiktigt minska skaderisken, dels av akuta åtgärder för att minska risken för fortsatta/ytterligare skador direkt efter ett angrepp. För att förebygga skador på tamdjur finns flera olika metoder. För de flesta hägnade djur bedömer Viltskadecenter att stängsling med ett bra elstängsel är den bästa metoden. För verksamheter med fritt betande tamdjur, till exempel fåboddrift, är utvecklingsbehovet för förebyggande åtgärder avsevärt större. Även när det gäller löshundsjakten är utvecklingsbehovet avseende skadeförebyggande åtgärder stort. För ytterligare information om skadeförebyggande åtgärder för andra tamdjur än renar, se den nationella förvaltningsplanen för lodjur¹⁷ och Viltskadecenters hemsida¹⁸.

Närgångna lodjur kan i vissa fall bidra till oro i människors vardag. Även denna aspekt är viktig att ta hänsyn till och arbeta med i förvaltningen. Lodjur som kommer in i bebyggelse

¹⁴ Nationell förvaltningsplan för lodjur, Naturvårdsverket, april 2016, sid 56 – 58

¹⁵ Mattisson, J., Persson, J., Karlsson, J och Andrén, H. Erfarenheter från försök att minska rovdjursangrepp på ren, PM till rovdjursutredningen 2007, Viltskadecenter

¹⁶ Nationell förvaltningsplan för lodjur, Naturvårdsverket, april 2016, sid 22

¹⁷ Nationell förvaltningsplan för lodjur, Naturvårdsverket, april 2016, sid. 58 - 61

¹⁸ Viltskadecenters hemsida: www.slu.se/viltskadecenter

och samhällen, eller skapar olägenheter för människor på annat sätt, kan i vissa fall behöva avlivas. Beslut om avlivning av närgångna lodjur fattas av polisen med stöd av 9 § Jaktlagen.

Licensjakt

Ett sätt att förebygga skador orsakade av lodjur är genom licensjakt. Licensjakt är en populationsreglerande jakt som avser att minska de skador som höga tätheter av lodjur medför. Jakten kan bidra till att minska konflikten mellan lodjur och människa i de områden där lodjurspopulationen är tät och på så sätt medverka till att acceptansen för lodjur, och även andra rovdjur, upprätthålls. När det norra rovdjursförvaltningsområdets lodjurspopulation är större än miniminivån har länsstyrelserna i förvaltningsområdet möjlighet att besluta om licensjakt efter lodjur. Ett beslut om licensjakt får fattas om det inte finns någon annan lämplig lösning och om jakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos lodjuren. Jakten måste dessutom vara lämplig med hänsyn till stammens storlek och sammansättning, ske selektivt och under strängt kontrollerade former¹⁹.

Skyddsjakt

Om det finns risk för allvarliga skador inom renskötseln eller annan tamdjurshållning, kan Länsstyrelsen besluta om skyddsjakt. Beslut om skyddsjakt kan fattas efter ansökan från enskild, eller på myndighetens egna initiativ. För att skyddsjakt ska kunna beviljas ska tre kriterier²⁰ vara uppfyllda:

- Det får inte finnas någon annan lämplig lösning än skyddsjakt.
- Skyddsjakten får inte försvåra upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde.
- Skyddsjakten ska förhindra allvarlig skada.

Skyddsjakt är därmed en nödlösning som kan nyttjas när risken för allvarlig skada är överhängande och det inte finns några andra lämpliga åtgärder att vidta. Om skyddsjakten kan försvåra upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus, eller återinförandet av en sådan, ska skyddsjakten inte beviljas. Skador på tamdjurshållning bör därför i möjligaste mån förebyggas med andra medel än skyddsjakt.

Vid bedömning av skyddsjaktionsansökningar utgör den tidigare skadebilden ofta ett viktigt underlag. För att en skada ska bedömas som säkerställd krävs att berörd naturbevakare varit på platsen. Om naturbevakaren inte har möjlighet att besöka skadetillfället kan renskötarna själva dokumentera skadan. Det är då viktigt att koordinater och datumstämpel syns i bilden samt att bilden visar delar av omgivningen. Skadorna dokumenteras sedan i Rovbase, det vill säga rovdjursförvaltningens gemensamma databas för rovdjursinformation.

¹⁹ 23 c § Jaktförordningen (1987:905)

²⁰ 23 a § Jaktförordningen (1987:905)

Viltförvaltningsdelegationen anser att det är viktigt att:

- Peka ut särskilt sårbara områden
- Förvaltningen stimulerar en jämnare spridning av lodjuren

Precisering av delmål

- Skadorna inom rennäringen orsakade av rovdjur ska vara maximalt 10 % av samebyns faktiska renantal.
- Skador orsakade av lodjur på andra tamdjur än ren ska fortsatt vara låga.
- Antalet lodjur som kommer in i bebyggelse och samhällen, samt orsakar olägenheter för människor, ska fortsatt vara lågt.

Åtgärder för att nå målet

- Arbeta med toleransnivån och förvaltningsverktyget för rennäringen. Länsstyrelsen avser att, i samarbete med varje sameby, beräkna hur stora förlusterna till rovdjuren är, samt ta fram en plan för hur förlusterna till rovdjuren kan minska till toleransnivån om maximalt 10 % av samebyns faktiska renantal, med så små konsekvenser för rovdjurens bevarandestatus som möjligt. Naturvårdsverket och Samtinget arbetar med vägledning för detta arbete.
- Särskilt sårbara områden och tidpunkter för renskötseln pekas ut. Identifiering av dessa ”känsliga” områden, samt beskrivning av hur skador kan förebyggas inom områdena är viktiga delar av arbetet med toleransnivån och förvaltningsverktyget för rennäringen.
- Stimulera en jämnare spridning av lodjuren för att minska skadorna i de områden där lodjursstammen är som tätast.
- Länsstyrelsen och samebyarna inventerar lodjur årligen. Samtinget lämnar ersättning för rovdjursförekomst till samebyarna.
- Länsstyrelsen lämnar bidrag för skadeförebyggande åtgärder, samt betalar ut ersättning för uppkomna skador på tamdjur (undantag för ren). För mer information om viltskadesystemet, se den nationella förvaltningsplanen för lodjur²¹.

²¹ Nationell förvaltningsplan för lodjur, Naturvårdsverket, april 2016, sid 25

- Länsstyrelsen får bidrag från Naturvårdsverket för att utföra regionala aktiviteter eller informationsinsatser som syftar till att uppnå de övergripande målen för rovdjursförvaltningen²²
- Länsstyrelsen besiktigar och dokumenterar uppkomna skador. Detta ligger bland annat till grund för beslut om skydds jakt, och även till den ersättning som kan betalas ut för uppkomna skador både på ren och övriga tamdjur. Exempelvis betalar Sametinget ut ersättning för ”massdöd”²³ till samebyarna. En representant för samebyarna kan också dokumentera och registrera skador i Rovbase i de fall Länsstyrelsen inte har möjlighet att närvara.
- Länsstyrelsen kan fatta beslut om licensjakt efter lodjur när förutsättningarna för det är uppfyllda. Licensjakt får i så fall bedrivas under perioden 1 mars – 15 april. Länsstyrelsen riktar licensjakten till de områden som har en tät lodjursstam, även områden som är mycket skadedrabbade samt till de av rennäringen särskilt utpekade och känsliga områdena.
- Länsstyrelsen kan efter ansökan från enskild, eller på myndighetens egna initiativ, fatta beslut om skydds jakt för att förhindra allvarlig skada orsakad av lodjur.

Uppföljning av delmål

- Länsstyrelsen anser att det är lämpligt att följa upp hur arbetet med toleransnivån och förvaltningsverktyget för rennäringen genomförts och vad det resulterat i om tre år, det vill säga år 2022.
- Åtgärden för att få en jämnare spridning av lodjuren i länet följs upp årligen genom inventeringarna. Om tre år avser Länsstyrelsen att göra en mer grundlig översyn av om det dels har blivit en större spridning, dels vilken effekt denna spridning i så fall har på målet om minskade skador.
- Länsstyrelsen följer kontinuerligt upp arbetet med att lämna bidrag för skadeförebyggande åtgärder, samt betalar ut ersättning för uppkomna skador på tamdjur, ej ren.
- Länsstyrelsen besiktigar och dokumenterar inrapporterade skador. Uppkomna skador på tamdjur registreras i databasen Rovbase. Skadorna följs upp kontinuerligt genom registrering i databaser, beslut om skydds jakter och utbetalning av ersättning.
- Beslut om skydds- och licensjakt följs regelbundet upp under arbetets gång. Skydds jaktsbeslut registreras i Naturvårdsverkets databas för jaktbeslut samt sammanställs i kortare rapporter som skickas till Naturvårdsverket i enlighet med uppföljningen för gällande delegeringsbeslut.
- Länsstyrelsen sammanställer årligen beslutade skydds jakter samt den totala avgången (fällda lodjur på både skydds- och licensjakt). Om tre år gör

²²Vägledning om användande och återrapportering av detta bidrag:

<https://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/vagledning/vilt/rovdjursbidrag/vagledning-lansstyrelserna-rovdjursbidragets-anvandning-aterrapportering.pdf>

²³Information om massdöd på Samtingets hemsida: <https://www.samtinget.se/103679>

Länsstyrelsen en mer övergripande genomgång om vilken effekt den riktade licensjakten har haft på målet om minskade skador.

Delmål 3: Ökad tolerans för lodjur och ökat förtroende för förvaltningen

Många människor berörs direkt eller indirekt av rovdjursförvaltningen. Länsstyrelsens bedömning är att en förvaltning som uppfattas som effektiv och tydlig av allmänheten, olika intressegrupper och andra berörda myndigheter, också uppfattas som legitim, ansvarsfull och trovärdig. Även graden av delaktighet och möjligheten att kunna påverka förvaltningen, inverkar på förtroendet för förvaltningen.

Ökat förtroende

För att öka förtroendet för förvaltningen krävs att förvaltningen är faktabaserad, transparent och genomsyras av en regelbunden samverkan med och mellan enskilda individer, verksamheter och regionala och nationella myndigheter²⁴. Även de förvaltande myndigheternas möjligheter och resurser för att snabbt kunna agera vid exempelvis ett rovdjursangrepp är av stor vikt för förtroendet för förvaltningen. Förtroendet bedöms också kunna öka när skador förebyggs i ett så tidigt skede som möjligt och därför läggs idag stora resurser på skadeförebyggande åtgärder och åtgärder som motverkar närgångna rovdjur och förhindrar allvarlig skada. En pålitlig och transparent övervakning av rovdjursstammarnas status samt forskningsunderlag kring rovdjur och rovdjursförvaltning är avgörande komponenter för förvaltningssystemets trovärdighet.

I viltförvaltningsdelegationens arbete med förvaltningsplanen har flera lämpliga förvaltningsåtgärder för att uppnå målet om en ökad tolerans för lodjuren och ett ökat förtroende för förvaltande myndigheter framkommit. Öppenhet och tydlighet kring inventeringsresultaten är av stor vikt för att öka toleransen för lodjuren. Länsstyrelsen anser även att öppenhet och transparens i förvaltningen är grunden för ett ökat förtroende för förvaltande myndigheter.

Licensjakt är en effektiv, kontrollerbar och en hållbar del av en aktiv lodjursförvaltning. Möjligheten till licensjakt gör att lodjuren kan ses som en jaktlig resurs och delar av fällda lodjur kan tillvaratas. Licensjakten kan tillsammans med andra åtgärder såsom bidrag och ersättningar för skador, samt samråd och information, bidra till att minska konflikter mellan människa och lodjur.

Socioekonomiska aspekter

Rovdjursfrågan bär på ett stort antal samhällsekonomiska aspekter²⁵. Ofta står olika ekonomiska intressen mot varandra och huvudfrågan är bevarandevärdet som ställs mot kostnader för exempelvis en näringsverksamhet. Socioekonomiska aspekter i

²⁴ Nationell förvaltningsplan för lodjur, Naturvårdsverket, april 2016, sid. 27

²⁵ Regeringens proposition En hållbar rovdjurspolitik, prop 2012/13:191, sid 21

rovdjursförvaltningen utgår från rovdjurens sociala och ekonomiska påverkan på förutsättningar för människors verksamhet och vardag²⁶. Det kan innebära kostnader och nyttor med rovdjursförekomst, exempelvis rovdjursturism, rovdjursjakt, skador och konsekvenser för olika näringar, människors rädsla för rovdjur, rovdjurens påverkan på natur- och kulturvärden samt möjligheter till övrig jakt och hur attraktiv landsbygden upplevs.

Förvaltningens mål är att hitta och upprätthålla en balans mellan det allmännas intresse av livskraftiga rovdjursstammar och enskildas möjlighet att bedriva näringsverksamhet, fritidsintressen och kulturellt betingade verksamheter²⁷. Olika socioekonomiska aspekter kan stå emot varandra och värderas på skilda sätt beroende på hur olika verksamhetsutövare upplever att de påverkas av rovdjuren och rovdjursförvaltningen.

Konsekvenser för huvudintressena i länet

Rennäring – I områden där det inte finns alternativ föda för lodjur, är ren deras huvudsakliga bytesdjur. Det är därför av stor betydelse att stimulera en jämnare spridning av lodjurspopulationen för att kunna minska tätheten och därmed minska skadorna där populationen i dagsläget är som tätast.

Jakt – Möjligheten att se lodjur som en jaktlig resurs är för många önskvärt. Då den primära födoresursen för lodjur i Norrbotten är ren, bedöms lodjurens påverkan på andra jaktliga resurser såsom rådjur vara begränsad.

Turism – För turistnäring inriktad på naturupplevelser kan förekomsten av lodjur utgöra ett positivt inslag i verksamheten.

Vid framtagandet av målen för den regionala förvaltningsplanen och åtgärder för hur målen ska uppnås, har viltförvaltningsdelegationen en mycket viktig roll då ledamöterna representerar olika näringsverksamheter och intressen. Ledamöternas återkoppling mellan intresset och viltförvaltningsdelegationen är en viktig del i att säkerställa den regionala och lokala förankringen av förvaltningen. När ledamöternas kunskaper och insikter om vad målen och förvaltningsåtgärderna får för konsekvenser för deras intresse eller näringsverksamhet tas till vara och vägs in i förvaltningsarbetet, beaktas de socioekonomiska aspekterna i förvaltningen.

För mer information kring socioekonomisk hänsyn och vad rovdjuren och rovdjursförvaltningen får för konsekvenser för olika näringsverksamheter och intressen, se propositionen ”En hållbar rovdjurspolitik”²⁸, ”Nationell förvaltningsplan för lodjur”²⁹ och den länsgemensamma förvaltningsplanen för rovdjur i det norra förvaltningsområdet³⁰.

²⁶ Nationell förvaltningsplan för lodjur, Naturvårdsverket, april 2016, sid 28

²⁷ Nationell förvaltningsplan för lodjur, Naturvårdsverket, april 2016, sid 30

²⁸ Regeringens proposition En hållbar rovdjurspolitik, prop. 2012/13:191, sid. 21 - 24

²⁹ Nationell förvaltningsplan för lodjur, Naturvårdsverket, april 2016, sid. 27 - 29

³⁰ Rovdjur i norra Sverige, Förutsättningar, förekomst och förvaltning, Länsstyrelserna 2018, sid 33 – 49 och 54

Viltförvaltningsdelegationen anser att det är viktigt att:

- Informera allmänheten om status för rovdjuren, t.ex. inventeringsresultat
- Informera om ansvarsfördelningen mellan myndigheter
- Myndigheterna är öppna med de beslut som fattas
- Genomföra fler och öppnare samråd mellan myndigheter och organisationer
- Förbättra handläggningstiden för skyddsjakter
- Licensjakt ses som en effektiv och hållbar del av en aktiv förvaltning

Precisering av delmål

- En större andel av befolkningen tolererar att ha lodjur i närområdet jämfört med tidigare genomförda undersökningar.
- En större andel av befolkningen har förtroende för förvaltande myndigheter jämfört med tidigare genomförda undersökningar.
- Samrådsprocessen kring framtagandet, uppföljning och revidering av den regionala förvaltningsplanen och dess mål och förvaltningsåtgärder uppfattas som legitim och inkluderande.

Åtgärder för att uppnå målet

- Informera allmänheten om inventeringsresultat med tydlighet och transparens.
- Informera om ansvarsfördelning mellan förvaltande myndigheter.
- Öppenhet angående fattade förvaltningsbeslut och effektiviserad handläggning av skyddsjaktsansökningar.
- Fler och öppnare samråd och samarbeten mellan myndigheter och organisationer.
- Licensjakt.

Uppföljning

- Enkäter

Delmål 4: Ingen illegal jakt

Rovdjursutredningen Mål för rovdjuren (SOU 2012:22) anger att det pågår omfattande illegal jakt på stora rovdjur i Sverige. Mest utbredd bedöms den illegala jakten vara på järv, lodjur och björn i norra Sverige. Brottsstatistiken visar att Norrbotten är det län i Sverige där det anmäls flest brott avseende illegal rovdjursjakt³¹. Det är dock endast ett fåtal fall av illegal jakt som konstateras och än färre som lagförs vilket medför att omfattningen är svår att uppskatta ur ett förvaltningsperspektiv. Då man i en studie från 2011 undersökte dödsorsakerna för märkta lodjur i Norrbotten, stod det klart att den illegala jakten motsvarade 11 % av den totala dödligheten, medan det samtidigt var den viktigaste dödsorsaken (79 %) för vuxna lodjur³². Den senaste statistiska beskattningsmodellen för lodjur³³ uppskattar att 15 % av lodjurspopulationen årligen dör till följd av illegal jakt i norra rovdjursförvaltningsområdet. Detta innebär att den beräknade tillväxttakten ligger nära 1 och att lodjurspopulationen i stort sett styrs av den illegala jakten. Den lokalt omfattande illegala jakten kan därför ha stor inverkan på populationens utveckling och tillväxttakt samt möjligheterna för arten att sprida sig.

Ett verktyg för att minska den illegala jakten är att öka förtroendet för förvaltningen hos berörda parter och allmänheten. Regionalisering och förbättrat samarbete lyfts ofta fram som ett medel för ökat förtroende. Naturvårdsverket menar att flertalet rovdjursutredningar har framfört att samarbetet mellan länsstyrelse, polis- och åklagarmyndighet behöver stärkas i detta avseende.

I syfte att minska den illegala jakten anser Viltförvaltningsdelegationen att det är viktigt att:

- Öppenhet och insyn ska finnas i alla led
- Jobba för att öka förtroendet för förvaltningen
- Påverka och förändra attityder kring illegal jakt
- Verka för en jämnare spridning av rovdjuren
- Skador av lodjur på renskötseln minskar
- Stimulera det lokala näringslivet för ökad acceptans, t.ex. genom rovdjursturism

Precisering av delmål

- Berörda instanser arbetar för att avsevärt minska den illegala jaktens omfattning.

³¹ Illegal jakt på stora rovdjur, konflikt i laglöst land? Brottsförebyggande rådet, 2007

³² Mortality and poaching of lynx in Sweden, Andrén et al., Grimsö Wildlife Research Station, SLU

³³ Beskattningsmodell för lodjur 2019-2020, Andrén, H. Rapport från Viltskadecenter, SLU 2018-5.

Åtgärder för att uppnå målet

- Förbättrat samarbete mellan Länsstyrelsen, polisen och åklagarmyndigheten.
- Länsstyrelsen initierar dialog om illegal jakt med jägarorganisationer och Sametinget.
- Länsstyrelsen arbetar för att öka förtroende för rovdjursförvaltning (öppenhet, tydlighet och förutsägbarhet), t ex genom likvärdiga bedömningar mellan länen vid handlägningsärenden.
- Länsstyrelsen verkar för öppenhet i alla led.
- Länsstyrelsen verkar för att lodjuren ska kunna spridas i länet i dess naturliga habitat genom tillgängliga förvaltningsverktyg.
- Norrbottenspolisen utarbetar tillsammans med Länsstyrelsen en strategi för arbetet mot illegal jakt på stora rovdjur.

Uppföljning av delmål

- Förändring i antalet anmälningar avseende illegal jakt³⁴
- Antalet lodjur ökar i tidigare ”tomma” områden
- De anmälningar som polisen får in ska delges Länsstyrelsen

³⁴ Analys av förändringen i anmälda jaktbrott måste också ske för att utröna om minskning eller ökning av anmälda brott är ett resultat av arbetet mot illegal jakt

Referenser

Andrén, H. 2018. *Beskattningsmodell för lodjur 2019–2020*, Rapport från Viltskadecenter, SLU 2018-5.

Andrén, H., Samelius, G., Segerström, P., Sköld, K., Rauset, G-R., Persson, J. *Mortality and poaching of lynx in Sweden*, Grimsö Wildlife Research Station, Department of Ecology, SLU.

Länsstyrelsens beslut 218-16336-2019

Mattisson, J., Persson, J., Karlsson, J och Andrén, H. *Erfarenheter från försök att minska rovdjursangrepp på ren, PM till rovdjursutredningen 2007*. Viltskadecenter

Naturvårdsverket, 2016. *Nationell förvaltningsplan för lodjur*. Stockholm

Naturvårdsverkets beslut NV-09661-12, NV-01525-14

Proposition 2012:13/191, *En hållbar rovdjurspolitik*

Pyka, M., Nyqvist, A., Monstad, T., Hagstedt, J., Korsell, L. 2007. *Illegal jakt på stora rovdjur, konflikt i laglöst land?* Brottsförebyggande rådet, Stockholm.

Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter.

SFS 1987:905. *Jaktförordningen*

Schneider, M., Sahlén, E. 2018. *Rovdjur i norra Sverige, Förutsättningar, förekomst och förvaltning*. Länsstyrelserna i norra förvaltningsområdet, Umeå.

Tovmo, M. & Zetterberg, A. 2018. *Bestandsövervakning av gaupe i 2018. Inventering av lodjur 2018. Bestandsstatus for store rovdyr i Skandinavia. Bestandsstatus for stora rovdjur i Skandinavien. Nr 2 2018*. Trondheim og Grimsö

Vägledning om rovdjursbidraget under anslag 1:3 ”Åtgärder för värdefull natur” 2015-03-31.
<https://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/vagledning/vilt/rovdjursbidrag/vagledning-lansstyrelserna-rovdjursbidragets-anvandning-aterrapportering.pdf>